

Dylematy pomiaru imigracji zarobkowej na przykładzie województwa łódzkiego¹

Dorota Kałuża-Kopias^a , Witold Śmigieński^a

Streszczenie. Celem opracowania jest pokazanie skali zatrudnienia imigrantów spoza Unii Europejskiej (UE) w województwie łódzkim w latach 2010–2017 i zwrócenie uwagi na problemy związane z pomiarem imigracji zarobkowej na regionalnym rynku pracy. Główne źródło danych, na których oparto badanie, stanowią statystyki dotyczące liczby wydawanych zezwoleń na pracę i rejestrowanych oświadczeń o woli zatrudnienia pracownika cudzoziemca dostępne na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz informacje z Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi. W badaniu zastosowano metody opisową oraz porównawczą. Wyniki wskazały na długookresowy charakter zatrudnienia imigrantów w woj. łódzkim, co przy obecnej sytuacji demograficznej w regionie (starzenie się ludności i depopulacja) świadczyć może o zadomawianiu się w nim imigrantów spoza UE.

Słowa kluczowe: migracje zarobkowe, imigranci, województwo łódzkie

Dilemmas of measurement of economic immigration on the example of Łódzkie Voivodship

Summary. The aim of this study is to present the employment rate of immigrants from outside the European Union (EU) in Łódzkie Voivodship within 2010–2017. Simultaneously, some problems with measurement of economic migration on the regional labour market were emphasized. The main source of data are statistics on the number of work permits granted and registered declarations of intention of employing foreigners available at the website of the Ministry of Family, Labour and Social Policy as well as information from the Voivodship Office in Łódź. Descriptive and comparative research methods were applied. In the case of Łódzkie Voivodship, the long-term nature of immigrant employment is evident, which, given the current demographic situation in the region (population aging and depopulation) can testify the "setting up" of immigrants from outside the EU.

Keywords: economic migration, immigrants, Łódzkie Voivodship

JEL: J1

¹ Artykuł został opracowany na podstawie referatu wygłoszonego na konferencji *Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy*, która odbyła się 15 i 16 marca 2018 r. w Poznaniu.

^a Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej (UE) w 2004 r. napływ obcokrajowców do kraju (choć jest stosunkowo niewielki) stale rośnie. Między 2007 a 2017 r. liczba cudzoziemców ubiegających się o zezwolenie na pobyt wzrosła prawie trzykrotnie. Główny Urząd Statystyczny (GUS) szacuje, że liczba cudzoziemców powyżej 18 lat przebywających w Polsce w końcu 2016 r. wahała się między 600,8 tys. a 943,1 tys. (GUS, 2018, s. 20). Najczęściej w Polsce chcieliby zamieszkać obywatele Ukrainy; w 2017 r. stanowili oni 66% wszystkich cudzoziemców składających wnioski o zezwolenie na pobyt.

Region łódzki² nie należy do głównych obszarów koncentracji imigrantów w Polsce. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. (GUS, 2014a) w woj. łódzkim mieszkało prawie 2,3 tys. imigrantów spoza UE. Liczba cudzoziemców w tym regionie, podobnie jak w innych częściach kraju, wzrosła w omawianym okresie. Na koniec 2017 r. najliczniejsi byli imigranci z: Ukrainy (ponad 6 tys.), Indii (470), Białorusi (368) i Turcji (365)³. W 2017 r. Wojewoda Łódzki przyznał obywatelstwo polskie 23 cudzoziemcom z: Ukrainy (14 osób), Turcji (3 osoby), Białorusi (2 osoby) oraz Iraku, Wietnamu, Maroka i Armenii (po 1 osobie).

Celem niniejszego opracowania jest pokazanie skali zatrudnienia imigrantów spoza UE w regionie łódzkim i zwrócenie uwagi na problemy związane z pomiarem imigracji zarobkowej na regionalnym rynku pracy.

METODA BADAŃ

W wielu krajach Europy dotkniętych problemem starzenia się społeczeństwa coraz większe znaczenie dla rozwoju gospodarczego ma imigracja zarobkowa. Dotyczy to również Polski, która w nieodległej przyszłości będzie krajem o jednym z najwyższych w Europie odsetków osób w wieku emerytalnym. Województwo łódzkie, a zwłaszcza jego stolica, charakteryzuje się jednym z największych udziałów osób w wieku 65 lat i więcej w społeczeństwie. Według prognozy GUS (2014b) w perspektywie 2050 r. liczba mieszkańców Łodzi ma spaść poniżej 500 tys., a odsetek osób powyżej 65. roku życia ma osiągnąć poziom 34,2%. W sytuacji zmniejszających się i starzejących zasobów pracy szansą dla regionalnego rynku pracy mogą stać się cudzoziemcy, w szczególności obywatele spoza UE.

W badaniu omawianym w niniejszym artykule analizie poddano poziom zatrudnienia imigrantów spoza UE pracujących legalnie na obszarze woj. łódzkiego w latach 2010–2017. Oparto się na danych o: kraju pochodzenia cudzoziemców, wydawanych zezwoleniach i oświadczeniach według sekcji PKD i zezwoleniach według zawodów oraz okresie ważności. Główne źródło danych stanowiły statystyki dotyczące liczby wydawanych zezwoleń na pracę i zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia dostępne na stro-

² W artykule województwo i region są traktowane jako pojęcia tożsame i używa się ich zamiennie.

³ <http://lodz.uw.gov.pl/page/125,aktualnosci.html?id=6935>.

nie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS)⁴ oraz informacje z Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi.

PRAWNY ASPEKT DOSTĘPU CUDZOZIEMCÓW DO POLSKIEGO RYNKU PRACY

Po akcesji Polski do UE w polityce zatrudnienia cudzoziemców nastąpiły liczne zmiany, które ułatwiły obcokrajowcom dostęp do polskiego rynku pracy. W świetle obecnie obowiązujących regulacji prawnych duża część obywateli państw UE, jak również państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nie potrzebuje zezwolenia na pracę. Z obowiązku jego posiadania zwolnieni są również m.in.: cudzoziemcy, którzy uzyskali zezwolenie na osiedlenie się, rezydenci długoterminowi Wspólnot Europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej, osoby mające zgodę na pobyt tolerowany, uchodźcy, absolwenci polskich szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych oraz naukowcy. Również obywatele państw wschodnich, takich jak: Ukraina, Białoruś, Rosja, Mołdawia i Gruzja nie muszą posiadać zezwolenia na pracę; wymagane jest jedynie oświadczenie pracodawcy o zamiarze powierzenia zatrudnienia zarejestrowane w urzędzie pracy. Od 1 stycznia 2014 r. uproszczona procedura zatrudnienia dotyczy również obywateli Armenii⁵.

W 2014 r. wprowadzono ułatwienia dla cudzoziemców zainteresowanych podjęciem pracy w Polsce, m.in. uproszczono procedurę wydawania zezwoleń w przypadku osób kontynuujących zatrudnienie i obniżono koszty związane z wydaniem pozwolenia na pracę. Ponadto od 1 stycznia 2018 r. umożliwiono – dzięki liberalizacji przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy⁶ – zatrudnianie cudzoziemców przy pracach sezonowych, które są wykonywane przez okres nie dłuższy niż dziewięć miesięcy w roku⁷.

Obecnie cudzoziemcy mogą uzyskać zezwolenie na pracę w Polsce na okres nie dłuższy niż trzy lata, z możliwością przedłużenia go, w pięciu typach zatrudnienia – od A do E. Typ A dotyczy cudzoziemca wykonującego pracę na podstawie umowy z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium Polski. Wymaga przeprowadzenia testu rynku pracy, co oznacza, że zezwolenie na pracę wydawane jest wówczas, gdy na danym obszarze brakuje pracowników rodzimych poszukujących pracy w danym zawodzie, a ponadto gdy wynagrodzenie otrzymywane przez cudzoziemca nie będzie niższe od wynagrodzenia, jakie uzyskałby obywatel polski na tym stanowisku. Test rynku pracy nie jest

⁴ www.mrpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/.

⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 kwietnia 2015 r. (Dz.U. 2015 poz. 588).

⁶ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2008 poz. 69).

⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie podklas działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemcom (Dz.U. 2017 poz. 2348).

konieczny w przypadku zatrudnienia cudzoziemca w zawodzie deficytowym. Listę zawodów deficytowych sporządza się na podstawie monitoringu zawodów nadwyżkowych i deficytowych oraz konsultacji z organizacjami pracowników i pracodawców.

Pozostałe cztery typy zezwoleń dotyczą cudzoziemców będących kadrami kierowniczą, doradców i ekspertów wykonujących pracę u pracodawców zagranicznych:

- B – cudzoziemcy będący członkami zarządów;
- C – pracownicy wydelegowani do pracy w Polsce na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego, jego podmiotu zależnego lub podmiotu powiązanego długoterminową umową o współpracy z pracodawcą zagranicznym;
- D – pracownicy wydelegowani w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym;
- E – pracownicy wydelegowani na okres przekraczający trzy miesiące w ciągu kolejnych sześciu miesięcy w innym celu niż w przypadku zezwoleń typu B–D.

Należy mieć na uwadze, że oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia stanowią jedynie deklarację woli, co oznacza, że liczba wydawanych oświadczeń nie jest równoznaczna z liczbą rzeczywiście pracujących cudzoziemców. Przyczyn tej niezgodności jest wiele, m.in.: rezygnacja cudzoziemca z przyjazdu do Polski, odmowa wydania wizy przez konsula, wydanie więcej niż jednego oświadczenia dla jednego obywatela zza wschodniej granicy, niestawienie się cudzoziemca w miejscu pracy lub praca u innego pracodawcy. Ponadto, jak wskazują badania, część oświadczeń uzyskanych przez Ukraińców jest odsprzedawana innym cudzoziemcom. Jak podkreśla Matkowska (2012, s. 77–90), oświadczenia mogą stać się sposobem na nielegalną pracę w Polsce. Kontrola Najwyższej Izby Kontroli (NIK) przeprowadzona w 2014 r. (NIK, 2015) wykazała, że na 1478 zarejestrowanych oświadczeń i uzyskanych zezwoleń w woj. podkarpackim polską granicę przekroczyło 1433 cudzoziemców, z czego pracę podjęło 199 osób. Oznacza to, że 83% cudzoziemców, którzy uzyskali prawo do pracy, nie podjęło jej mimo przyjazdu do Polski. Również badania Chmielewskiej, Dobroczyki i Panuciaka (2018) świadczą o tym, że imigranci nie zawsze podejmują pracę u pracodawcy, który złożył oświadczenie, bądź nie jest to ich jedyną pracą, gdyż często – mimo legalnej formy przyjazdu do Polski – podejmują oni pracę w szarej strefie. Wyniki kontroli zatrudnienia przeprowadzone przez Państwową Inspekcję Pracy (PIP) wykazały, że w 2017 r. na 46,0 tys. skontrolowanych cudzoziemców nielegalnie zatrudnionych było 5,4 tys., tj. 17,7%. Najwięcej obcokrajowców wykonywało pracę nielegalnie w przetwórstwie przemysłowym (1,7 tys.), usługach administracyjnych i wspierających działalność (1,5 tys.) oraz budownictwie (1,1 tys.).

Przytoczone wyniki badań i kontroli zatrudnienia (legalnego i nielegalnego) cudzoziemców nie pokazują jednak rzeczywistej skali zatrudnienia imigrantów w naszym kraju. Wynika to przynajmniej z dwóch powodów. Po pierwsze, dane o liczbie osób faktycznie zatrudnionych na podstawie oświadczeń pracodawców

o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi nie są zbierane. Po drugie, nie ma danych na temat rozmiaru zatrudnienia imigrantów w szarej strefie. W większości szacunków nielegalne zatrudnienie ocenia się na 100–200 tys. osób (Fihel, Kaczmarczyk i Stefańska, 2013). Jednocześnie należy podkreślić, że źródła prezentowanych w niniejszym opracowaniu danych o cudzoziemcach pracujących w Polsce nie są kompatybilne.

SKALA ZATRUDNIENIA IMIGRANTÓW W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Następująca po 2004 r. stopniowa liberalizacja przepisów prawa dotyczących obecności imigrantów na polskim rynku pracy przyczyniła się do systematycznego wzrostu liczby obcokrajowców legalnie pracujących w Polsce. W ostatnich kilku latach we wszystkich województwach wzrasta zatrudnienie imigrantów z za wschodniej granicy. Jednocześnie zwiększa się liczba cudzoziemców zgłaszanych do ubezpieczenia społecznego. Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) (2019) wynika, że w 2017 r. liczba cudzoziemców spoza UE, którzy zostali zgłoszeni do ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, wyniosła 406,1 tys. (dla porównania w 2010 r. było to 52,7 tys. osób). W woj. łódzkim w 2017 r. liczba cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczenia według województwa, w którym zamieszkują, wyniosła 17,1 tys. osób. W ostatnich latach jednakże, jak wskazuje ZUS, zwiększa się odsetek ubezpieczonych cudzoziemców, dla których nie ustalono województwa miejsca zamieszkania (z 27,6% w 2015 r. do 33,2% w 2018 r.).

W 2017 r. woj. łódzkiego dotyczyło 8,3% zezwoleń wydanych w kraju. Również udział wydanych oświadczeń przekraczał 8% oświadczeń wydanych w kraju (tabl. 1). Należy przy tym pamiętać, że prezentowane dane nie ukazują całej skali zjawiska.

TABL. 1. ZAREJESTROWANE OŚWIADCZENIA I ZEZWOLENIA WYDANE CUDZOZIEMCOM W WOJ. ŁÓDZKIM

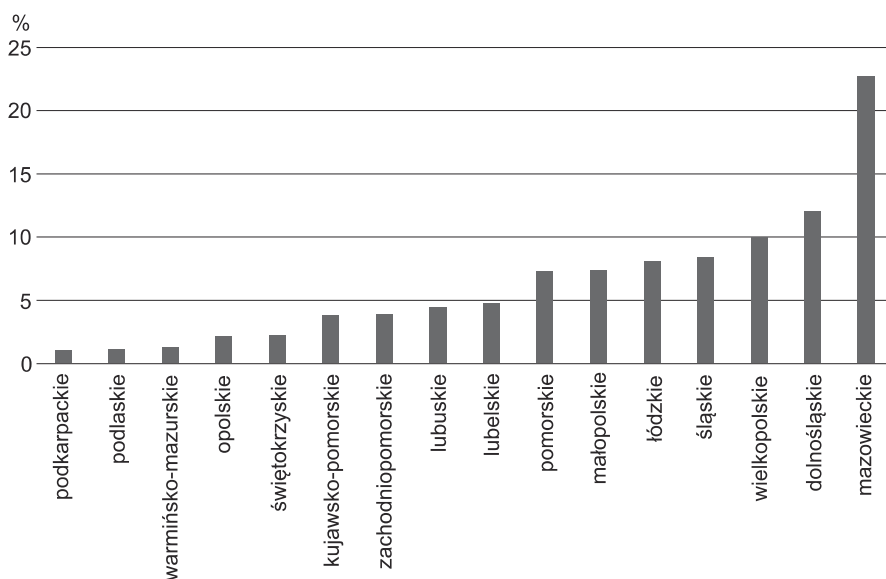
Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
a – w liczbach bezwzględnych b – w % ogółem zarejestrowanych/ /wydanych w Polsce									
Oświadczenia	a	10797	8931	6039	5368	11385	37686	99398	146927
	b	6,0	3,4	2,5	2,3	3,6	4,8	7,6	8,1
Zezwolenia	a	750	654	651	692	764	1199	3515	19345
	b	2,0	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8	2,8	8,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.

Od 2014 r. obserwuje się znaczny wzrost zainteresowania cudzoziemców ze Wschodu, głównie Ukraińców, polskim rynkiem pracy. Najbardziej uwidacznia się to w liczbie oświadczeń o chęci powierzenia pracy cudzoziemcowi, rejestrowanych przez polskich pracodawców. Należy przy tym zwrócić uwagę, że wśród

obywateli krajów byłego ZSRR rośnie zainteresowanie innymi, poza woj. mazowieckim, regionami kraju. Do 2014 r. w tym województwie rejestrowano ponad połowę oświadczeń, podczas gdy w 2017 r. udział ten spadł do 22,7%. Udział oświadczeń rejestrowanych w innych województwach wzrósł w szczególności w woj. łódzkim (z 2,9% w 2014 r. do 8,1% w 2017 r.), wielkopolskim (z 5,7% do 10,0%), śląskim (z 2,9% do 8,4%) i małopolskim (z 5,1% do 7,4%) (wykr. 1).

WYKR. 1. OŚWIADCZENIA O CHĘCI POWIERZENIA PRACY CUDZOZIEMCOWI ZAREJESTROWANE PRZEZ POLSKICH PRACODAWCÓW WEDŁUG WOJEWÓDZTW W 2017 R.

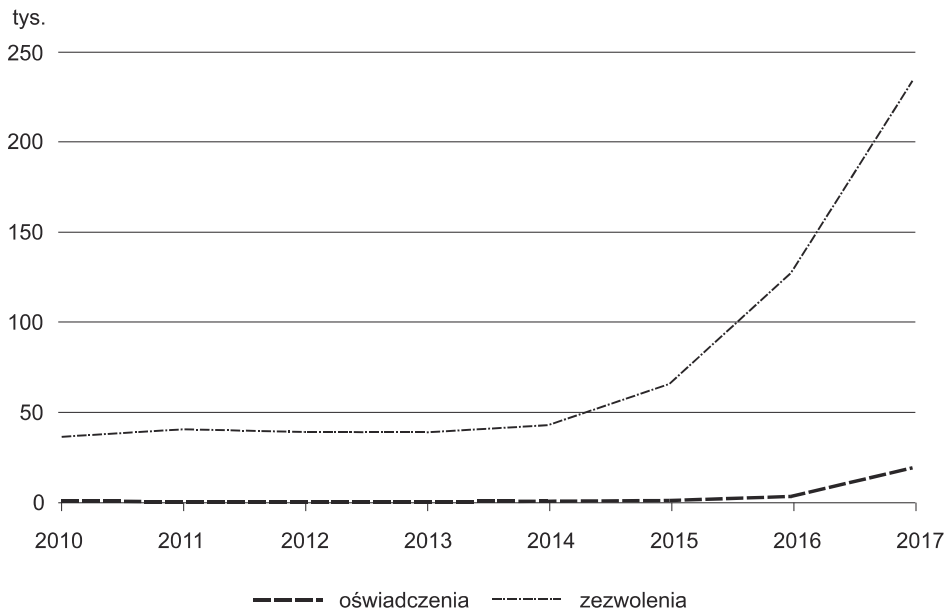

Źródło: jak przy tabl. 1.

Istotną rolę w dywersyfikacji przestrzennej zatrudnienia cudzoziemców ze Wschodu odgrywają agencje pracy tymczasowej, które potrafią sprawnie przeprowadzić proces zatrudnienia za pracodawcę. Ich liczba systematycznie rośnie. W 2018 r. w samym woj. łódzkim było zarejestrowanych 150 agencji pracy tymczasowej (dla porównania w 2010 r. funkcjonowało zaledwie 12).

Rok 2017 był dla woj. łódzkiego rekordowy zarówno pod względem liczby wydanych zezwoleń na pracę (19,3 tys.), jak i zarejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (146,9 tys.). Liczba zezwoleń na pracę w tym województwie wydanych w 2017 r. czterokrotnie przewyższała liczbę zezwoleń wydanych rok wcześniej, a liczba zarejestrowanych oświadczeń wzrosła o 48% (wykr. 2).

WYKR. 2. LICZBA ZAREJESTROWANYCH OŚWIADCZEŃ I ZEZWOLEŃ WYDANYCH CUDZOZIEMCOM W WOJ. ŁÓDZKIM

Źródło: jak przy tabl. 1.

Wśród cudzoziemców pracujących w woj. łódzkim przeważającą większość, podobnie jak ogółem w kraju, stanowili Ukraińcy. W 2017 r. dotyczyło ich 86% wszystkich wydanych zezwoleń na pracę i 96% zarejestrowanych oświadczeń (tabl. 2 i 3), podczas gdy w Polsce udział zezwoleń wydanych dla obywateli Ukrainy wynosił ok. 84%, zaś udział zarejestrowanych oświadczeń – 94%.

TABL. 2. OŚWIADCZENIA O ZAMIARZE POWIERZENIA PRACY CUDZOZIEMCOWI WEDŁUG OBYWATELSTWA W 2017 R.

Kraje ^a	Polska	Woj. łódzkie
	w %	
Ukraina	94,0	96,2
Białoruś	3,2	2,1
Gruzja	0,6	0,7
Moldawia	1,7	0,7
Rosja	0,3	0,2
Armenia	0,2	0,1

^a Kolejność według udziału oświadczeń w woj. łódzkim.

Źródło: jak przy tabl. 1.

Atrakcyjność polskiego rynku pracy dla obywateli Ukrainy wynika m.in. z bliskości geograficznej, kontaktów z rodakami w Polsce (tzw. sieci migracyjnej,

pozwalające zminimalizować koszty pobytu w pierwszych tygodniach po przyjeździe) oraz wyższych zarobków niż na Ukrainie (Kałuża-Kopias, 2014).

**TABL. 3. ZEZWOLENIA NA PRACĘ
WEDŁUG SZEŚCIU NAJLICZNIEJ REPREZENTOWANYCH NARODOWOŚCI W 2017 R.**

Kraje	w %	Kraje	w %
Polska		Woj. łódzkie	
Ukraina	84,2	Ukraina	85,6
Białoruś	4,5	Nepal	3,2
Nepal	4,3	Białoruś	2,8
Indie	1,6	Bangladesz	1,6
Moldawia	1,6	Indie	1,3
Bangladesz	1,3	Uzbekistan	0,8
Pozostałe	2,5	Pozostałe	4,6

Źródło: jak przy tabl. 1.

Coraz większy napływ Ukraińców do naszego kraju jest także następstwem sytuacji politycznej i gospodarczej na Ukrainie. Badanie przeprowadzone w 2017 r. przez Narodowy Bank Polski (NBP) (Chmielewska i in., 2018) wykazało, że jedną z głównych przyczyn przyjazdu obywateli Ukrainy do Polski jest niezadowolający poziom płac w kraju pochodzenia. W 2017 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Polsce wynosiło ok. 1000 euro, a minimalna pensja kształtowała się na poziomie 500 euro, natomiast na Ukrainie było to odpowiednio 210 i 115 euro. W 2015 r. średni dochód netto obywateli Ukrainy w aglomeracji warszawskiej wyniósł 2105 zł (Nowak, 2017). Duże znaczenie ma również nowa ustawa o cudzoziemcach, która weszła w życie w 2014 r.⁸ Pozwala ona na przyznanie prawa do pobytu do trzech lat i ułatwia uzyskanie jednego zezwolenia na pobyt i pracę.

Efektom wzrostu migracji z Ukrainy jest wzrost liczby małżeństw binacjonalnych. Liczba małżeństw zawieranych przez obywateli Polski i Ukrainy wzrosła z 298 w 2011 r. do 782 w 2016 r.⁹ Jednocześnie w ostatnich latach obserwuje się wzrost liczby małżeństw zawieranych przez oboje obywateli Ukrainy na terenie Polski (10 w 2010 r., 49 w 2015 r. i 68 w 2016 r.), co świadczy o zadomawianiu się imigrantów.

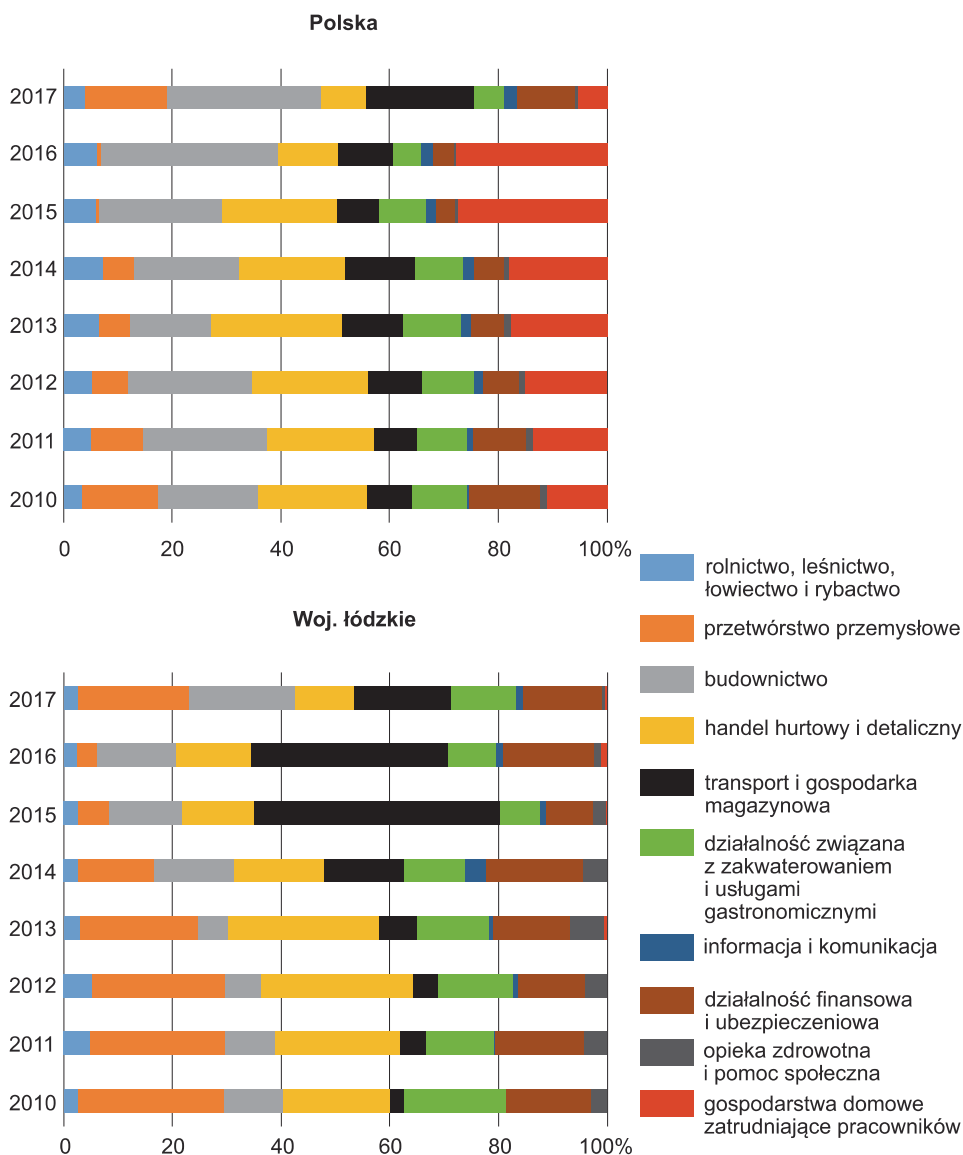
W 2017 r. cudzoziemcy przyjeżdżający do Polski najczęściej byli zatrudniani w sekcji budowlanej (20% ogółu wydanych zezwoleń), a w następnej kolejności w sekcjach transport i gospodarka magazynowa (14%) oraz przetwórstwo przemysłowe (11%) (wykr. 3). W woj. łódzkim imigranci najczęściej znajdowali zatrudnienie w przetwórstwie przemysłowym (12%), budownictwie (11%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (10%) (wykr. 3). W ostatnich dwóch latach w woj. łódzkim spadło zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców w sek-

⁸ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2018 poz. 2094).

⁹ <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx>.

cyjach transportowej i magazynowej, jak również w handlu hurtowym i detalicznym, a więc w obszarach, w których wcześniej byli oni zatrudniani najczęściej. Szczególnie silny wzrost zatrudnienia odnotowano w sekcji budowlanej i przetwórstwie przemysłowym.

WYKR. 3. ZEZWOLENIA NA PRACĘ WEDŁUG WYBRANYCH SEKCJI PKD W POLSCE I W WOJ. ŁÓDZKIM

Źródło: jak przy tabl. 1.

W woj. łódzkim widoczna jest silna koncentracja obywateli niektórych krajów w pewnych sekcjach gospodarki. Biorąc pod uwagę najliczniej reprezentowane narodowości wśród osób, które otrzymały zezwolenie na pracę w 2017 r., można stwierdzić, że obywatele Białorusi i Uzbekistanu najczęściej znajdowali zatrudnienie w usługach transportowych i gospodarce magazynowej (tabl. 4). Przeważająca większość imigrantów z Bangladeszu otrzymała zezwolenie na pracę związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz handlem hurtowym i detalicznym. Hindusi najczęściej podejmowali działalność profesjonalną, naukową i techniczną, a następnie w handlu hurtowym i detalicznym. Nepalczycy skupieni byli głównie w branży związanej z przetwórstwem przemysłowym, zaś obywatele Uzbekistanu – w transporcie i gospodarce magazynowej, budownictwie oraz handlu hurtowym i detalicznym. Najmniejszą koncentracją zatrudnienia według wybranych sekcji działalności gospodarczej charakteryzowali się Ukraińcy. W 2017 r. najwięcej obywateli Ukrainy otrzymało zezwolenie na pracę w branży budowlanej (12%), przetwórstwie przemysłowym (11%) oraz transporcie i gospodarce magazynowej (10%).

TABL. 4. ZEZWOLENIA NA PRACĘ WEDŁUG WYBRANYCH SEKCJI PKD I NAJLICZNIJSZYCH NARODOWOŚCI W WOJ. ŁÓDZKIM W 2017 R.

Kraje pochodzenia	A	C	F	G	H	I	J	K	M	P	Q	T
	w %											
Bangladesz	0,0	7,3	4,4	38,3	0,0	40,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Białoruś	0,4	12,4	15,0	4,9	39,1	0,0	0,7	0,2	7,9	0,0	0,0	0,2
Indie	0,0	13,8	0,4	19,9	0,0	14,2	5,0	0,0	37,9	0,0	0,8	0,0
Nepal	0,0	34,7	0,0	12,5	0,3	10,5	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
Ukraina	1,8	11,1	12,2	4,8	10,3	6,1	0,6	0,4	7,9	0,1	0,3	0,2
Uzbekistan	1,9	6,9	15,7	14,5	17,6	0,0	0,6	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0

U w a g a. A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, C – Przetwórstwo przemysłowe, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników.

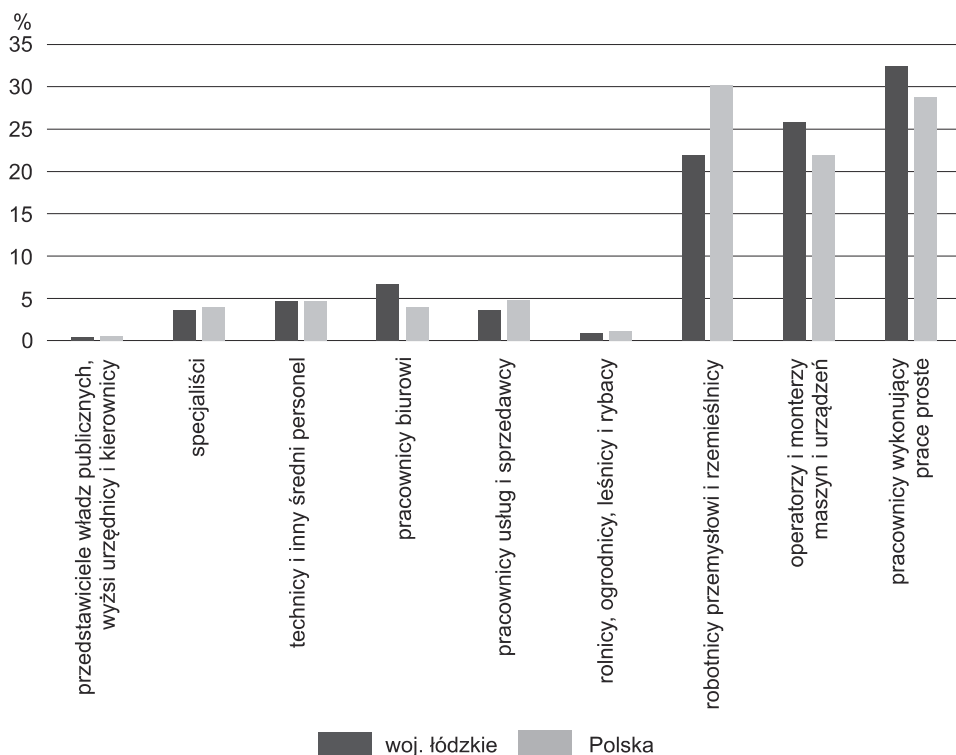
Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

Do najliczniejszej grupy cudzoziemców pracujących w badanym regionie należeli imigranci zatrudnieni przy pracach prostych (32% w 2017 r.), następnie operatorzy i monterzy maszyn (26%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (22%) (wykr. 4). W skali kraju najwięcej cudzoziemców pracowało jako robotnicy

przemysłowi i rzemieślnicy (30%) i jako pracownicy wykonujący prace proste (29%).

Z analizy liczby bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łodzi¹⁰ (stan na koniec 2017 r.) wynika, że najwięcej osób pozostających bez pracy kwalifikowało się do takich grup, jak: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy usług i sprzedawcy oraz pracownicy wykonujący prace proste. Mimo że wśród bezrobotnych znaczny udział miały osoby wykonujące prace proste, to analiza ofert pracy dostępnych na łódzkim rynku (zamieszczonych w Centralnym Biurze Ofert Pracy oraz w Internecie) w 2017 r. wskazywała, że pracodawcy najczęściej poszukiwali właśnie pracowników wykonujących prace proste, zaś najrzadziej osób do pracy w rolnictwie i leśnictwie (rolnicy, ogrodnicy, leśnicy).

WYKR. 4. ZEZWOLENIA NA PRACĘ WEDŁUG GRUP ZAWODÓW W WOJ. ŁÓDZKIM I W POLSCE W 2017 R.

Źródło: jak przy tabl. 1.

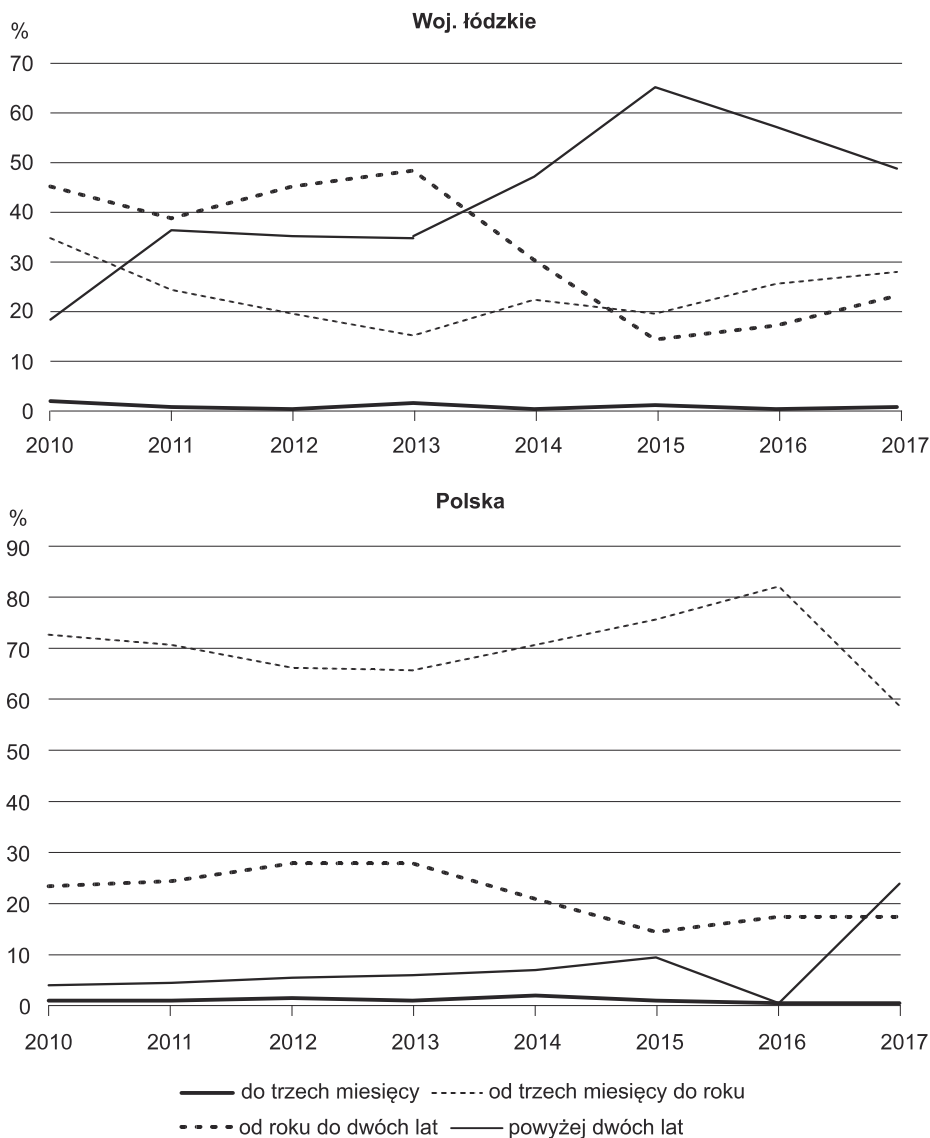
¹⁰ <http://lodz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy>.

Można przypuszczać, że zatrudnienie cudzoziemców jako pracowników niewykwalifikowanych ma dwie podstawowe przyczyny. Po pierwsze, dostrzega się konkurencyjność imigrantów w stosunku do pracowników rodzimych (niższe koszty zatrudnienia, mniejsze wymagania), a po drugie, pracownicy krajowi nie są zainteresowani pracą w niektórych zawodach z uwagi na ciężkie warunki i niskie zarobki oraz brak prestiżu wykonywanej pracy. Wyniki badań panelowych pracodawców i osób bezrobotnych zrealizowanych w latach 2006–2010 (Gmuła, Gucwa, Nalepa i Opoła, 2011) potwierdzają, że jednym z powodów zatrudniania cudzoziemców są ich niższe oczekiwania płacowe i większa motywacja, co wskazywałoby na substytucyjny charakter zatrudnienia imigrantów. O braku zainteresowania pracą „na produkcji” wśród łódzkich pracowników świadczą również wyniki raportu *Barometr Rynku Pracy VIII*, przygotowanego przez Work Service (2017), z których wynika, że w drugiej połowie 2017 r. blisko 51% firm miało niedobory pracowników. Największe problemy podczas rekrutacji występowały w sekcjach usługowej i produkcyjnej. Problem ze znalezieniem rodzimych pracowników powoduje, że firmy działające w Łodzi systematycznie zatrudniają pracowników produkcyjnych z Ukrainy, m.in. Intertrans (151 osób w 2015 r.), ND Polska (150 osób), AGD – Indesit/Whirlpool (100 osób) (Brzózka i Sowa, 2016).

Na problem pracy imigrantów warto spojrzeć również z perspektywy krajów zachodnich, których gospodarki od lat zgłaszają stały popyt na pracę imigrantów w dziedzinach związanych z opieką zdrowotną, usługami opiekuńczymi, hotelowymi i gastronomicznymi oraz w gospodarstwach domowych, rolnictwie czy handlu (Wysińska i Karpiński, 2011). Popyt na pracę imigrantów w tych sektorach wynika głównie ze starzenia się ludności w Europie Zachodniej oraz z rozwoju gospodarczego tych krajów. Biorąc pod uwagę doświadczenia państw zachodnich i odwołując się do koncepcji przejścia migracyjnego (Okólski i Fihel, 2012), należy w przyszłości oczekiwać wzrostu popytu na nisko wykwalifikowanych pracowników w usługach domowych oraz opiece jako konsekwencji postępującego starzenia się ludności.

W strukturze zatrudnienia cudzoziemców w Polsce według okresu ważności dominują zezwolenia na pracę do roku. Wiele badań (Chmielewska i in., 2018; Duszczyk, Góra i Kaczmarczyk, 2013; Gmaj, 2005) prowadzonych w latach 2007 i 2008 wskazuje na krótkoterminowy charakter zatrudnienia imigrantów, zwłaszcza w woj. mazowieckim. W Polsce zezwolenia na pracę najczęściej wydawane są na okres od trzech miesięcy do roku (wykr. 5). W przypadku woj. łódzkiego mamy raczej do czynienia z zadomawianiem się imigrantów ze Wschodu. Od 2014 r. w tym regionie dominują zezwolenia wydawane na okres powyżej dwóch lat.

WYKR. 5. ZEZWOLENIA NA PRACĘ UDZIELONE CUDZOZIEMCOM W WOJ. ŁÓDZKIM I W POLSCE WEDŁUG OKRESU WAŻNOŚCI ZEZWOLENIA NA PRACĘ

Źródło: jak przy tabl. 1.

PODSUMOWANIE

Celem niniejszego artykułu było pokazanie skali zatrudnienia cudzoziemców na łódzkim rynku pracy i zasygnalizowanie problemów związanych z pomiarem imigracji zarobkowej w ujęciu regionalnym. Przedstawione dane wskazują na

rosnący w ostatnich latach udział woj. łódzkiego w zatrudnianiu imigrantów spoza UE. Najliczniejszą grupę cudzoziemców spoza UE, tak jak w Polsce ogółem, stanowią Ukraińcy. Przeważający odsetek zatrudnionych, tak samo jak w innych województwach, stanowią imigranci pracujący na stanowiskach niewymagających wysokich kwalifikacji. Tym, co odróżnia woj. łódzkie do pozostałych regionów, zwłaszcza od woj. mazowieckiego, jest długookresowy charakter zatrudnienia imigrantów. W obecnej sytuacji demograficznej w woj. łódzkim (starzenie się ludności i depopulacja) może to świadczyć o uzupełnianiu niedoborów kadrowych wśród wykwalifikowanych pracowników.

Można się spodziewać, że w przyszłości w wyniku sieci migracyjnych liczba cudzoziemców będzie wzrastać. Należy jednak pamiętać, że napływ imigrantów ze Wschodu nie rozwiąże problemów polskiego rynku pracy, a jedynie może złagodzić skutki niedoboru pracowników. Obecność Ukraińców na polskim rynku pracy należy traktować przede wszystkim jako szansę rozwoju gospodarczego oraz istotny element ogólnej podaży pracy w kontekście starzenia się polskiego społeczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- Brzózka, P., Sowa, S. (2016). *Praca w Łódzkiem. Coraz więcej Ukraińców pracuje w regionie łódzkim*. Pobrane z: <https://dzienniklodzki.pl/praca-w-lodzkiem-coraz-wiecej-ukraincow-pracuje-w-regionie-lodzkiem/ar/10341421>.
- Chmielewska, I., Dobroczek, G., Panuciak, A. (2018). *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania. Badanie zrealizowane w 2017 r.* Warszawa: Departament Statystyki NBP.
- Duszczyk, M., Góra, M., Kaczmarczyk, P. (2013). *Costs and Benefits of Labour Mobility between the EU and the Eastern Partnership Countries: The case of Poland*. Pobrane z: <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/89815/1/dp7664.pdf>.
- Fihel, A., Kaczmarczyk, P., Stefańska, R. (2013). Recent Trends in International Migration in Poland. *Central and Eastern European Migration Review*, 1(1), 69–90.
- Gmaj, K. (2005). *Imigranci na polskim rynku pracy w świetle opinii pracodawców*. Pobrane z: http://mighealth.net/pl/images/3/34/Imigranci_zarobkowi.pdf.
- Gmuła, W., Gucwa, A., Nalepa, W., Opola, Z. (2011). *Rynek pracy w Polsce. Wynagrodzenia, produktywność pracy i migracje w listopadzie 2010 r. – na tle panelowych badań opinii pracodawców i bezrobotnych w latach 2006–2010* (NBP. Materiały i Studia, nr 255). Pobrane z: https://www.nbp.pl/publikacje/materiały_i_studia/ms255.pdf.
- GUS. (2014a). *Migracje zagraniczne i wewnętrzne ludności województwa łódzkiego. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*. Pobrane z: <https://lodz.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/spisy-powszechne/migracje-zagraniczne-i-wewnetrzne-ludnosci-wojewodztwa-lodzkiego-narodowy-spis-powszechny-ludnosci-i-mieszkani-2011,18,2.html>.
- GUS. (2014b). *Prognoza demograficzna na lata 2014–2050 dla województwa łódzkiego*. Pobrane z: <https://lodz.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/ludnosci/prognoza-demograficzna-na-lata-2014-2050-dla-wojewodztwa-lodzkiego,2,1.html>.
- GUS. (2018). *Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy w ujęciu regionalnym. Raport końcowy*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

- Kałuża-Kopias, D. (2014). Demograficzne skutki międzynarodowych migracji w wybranych krajach Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski. *Studia Ekonomiczne*, (167), 32–42.
- Matkowska, M. (2012). Imigranci na polskim rynku pracy. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania* (Uniwersytet Szczeciński), (25), 77–90.
- NIK. (2015). *Warunki zatrudniania i wykonywania pracy przez cudzoziemców na terenie województwa podkarpackiego*. Pobrano z: <https://www.nik.gov.pl/kontrola/1/15/005/LRZ/>.
- Nowak, A. (2017). *Research Brief Migrant Worker Recruitment Costs Poland*. Pobrane z: <http://twc2.org.sg/wp-content/uploads/2017/05/Poland-Recruitment-Fees.pdf>.
- Okólski, M., Fihel, A. (2012). *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Work Service. 2017. *Barometr Rynku Pracy VIII*. Pobrane z: <http://www.workservice.com/pl/Centrum-prasowe/Raporty/Barometr-Rynku-Pracy>.
- Wysińska, K., Karpiński, Z. (2011). *Ekonomia imigracji – imigranci na polskim rynku pracy* (Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. Analizy, raporty ekspertyzy, nr 6). Pobrane z: <http://interwencja.prawna.pl/docs/ARE-611-ekonomia-migracji.pdf>.
- ZUS. (2019). *Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych*. Pobrane z: www.zus.pl/baza-wiedzy/statystyka/opracowania-tematyczne/cudzoziemcy.